

KORTE MEDEDEELINGEN

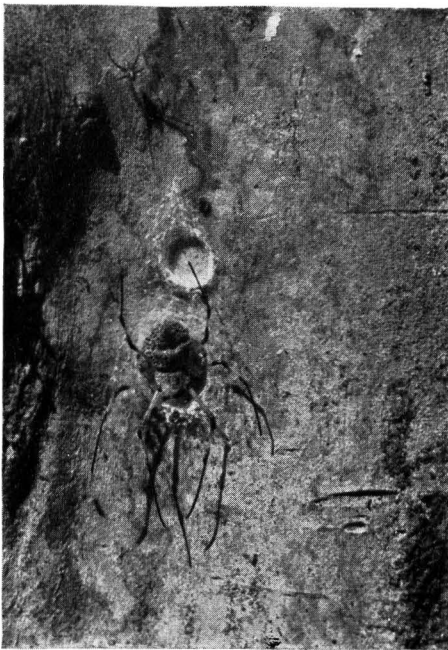
Driedeelige bladeren van de kratervaren.— In een vorig artikel (jg. 25, p. 180, fig. 4) werd erop gewezen dat, terwijl van de kratervaren, *Polypodium Feei* METT., in West- en Midden-Java alleen enkelvoudige bladeren worden aangetroffen, in Oost-Java echter op den Tengger, den Lamongan en den Idjen verspreid bladeren met 2 zijdelings afstaande, vrij stompe lobben worden gevonden. Verder naar het Oosten, op de Kleine Soenda eilanden, worden deze exemplaren steeds talrijker, de lobben worden langer en spitzer; op Flores, b. v. op den Geli Moetoe, waar deze plant zeer talrijk is, zijn zelfs de enkelvoudige bladeren verre in de minderheid.

Het is nu belangwekkend te constateeren, dat van West-Java uit gerekend ook naar het Noordwesten toe een soortgelijke afwijking optreedt. Op de Tobahoogvlakte is de kratervaren in de hogere deelen, aan steile, open aardwanden niet zeldzaam. Bij eenig snuffelen vindt men, zooals mij bleek, vrij spoedig eenige drielobbige bladeren van het type als in Oost-Java wordt gevonden. Dergelijke planten zijn ook in het herbarium te Buitenzorg aanwezig, afkomstig van Sumatra's Westkust, van den G. Talang op 2400 m, waar ze door BÜNNEMEIJER werden verzameld.

Het is opmerkelijk, dat het materiaal van de overige deelen van Ned-Indië, evenals dat van de Philippijnen, voor zoover mij bekend, alleen enkelvoudige bladeren bezit.

O. POSTHUMUS.

Herennia ornatissima.— Naar aanleiding van de foto van den heer OVERBECK, die de spin weergeeft in den stand met den „kop” naar boven, deel ik U mede, dat de talrijke exemplaren van deze „stamspin”, die ik op Sumatra en hier op Java zag, steeds met den „kop” naar beneden op hun web zaten, zooals dit ook bij andere webspinnen gebruikelijk is. Op bijgaande foto ziet U een wijfjesspin in dezen stand op haar web, dat over den stam van een thee-zaadboom was gesponnen. De spin zit overigens niet op het vlakke web, doch in een mooi ovaal kommetje van dicht zilverig wit spinsel, dat als woonhuisje, te midden van het web, dienst doet. Op de foto ziet U iets boven de spin zulk een kommetje, dat de spin vroeger bewoond heeft en waaruit zij naar een nieuw „nestje”, dat zij vlak eronder heeft aangelegd, verhuisd is.

Links boven het wijfje is een volwassen mannetje zichtbaar, dat—zonder „huisje”—op het web van het vrouwtje zit. Ik heb zoowel op Java als op Sumatra verscheidene ♂♂ gezien en nu viel het mij steeds op, dat deze er geheel anders uitzien, dan de ♀♀. Bij hen was het lijf nl. effen roodbruin gekleurd, dus geheel anders dan het door U waargenomen en afgebeelde exemplaar.

De spinnen leven vooral op *witachtige* stammen, tot 15 m en misschien hooger boven den grond en zitten graag in de zon.

Hier te Tjiparaj vond ik vroeger eens een flinke „kolonie” op den (geelachtig wit geverfden) biliken wand van een huis, waarop de webben vrijwel één samenhangend geheel vormden. Ook hier zaten de spinnen—volwassen zoowel als jongere exemplaren—steeds met den „kop” naar omlaag gericht.¹⁾

Wanneer zoo'n spin zich bij naderend gevaar naar beneden laat vallen, blijft zij net als gewone webspinnen met een draad aan haar „huisje” verbonden, waarheen zij laterlangs den draad weer terugkeert.

De mimicry bij de wijfjes van deze spin is inderdaad wel heel frappant, vooral omdat vele

Tjiboeni, Bandoeng 1932/1933.
foto M. Bartels/.

¹⁾ Dit schijnt toch geen regel te zijn, gezien de exemplaren van de pasanggrahan te Soekane-gara en het paartje, dat de heer OVERBECK fotografeerde! Verdere waarnemingen over de natuurlijke rust- of vanghouding van webspinnen zien wij gaarne tegemoet, ook gegevens over de gewoonste soorten.—Red.

soorten van het nauw aan *Herennia* verwante geslacht *Argyope*, die in een gewoon, vrijhangend web leven, ook op de bovenzijde juist zoo opvallend gekleurd en geteekend zijn. Hierbij moeten we echter bedenken, dat „een spin op een stam” iets anders is dan „een spin in een web”. Misschien zou een opvallend gekleurde spin, die op een open stam zit, eerder de prooi van den een of anderen vijand, een vogel b.v. worden, dan wanneer zij in een normaal web zit. Wellicht behoort o.a. de groote vlaggendrongo (*Dissemurus paradiseus*) tot de natuurlijke vijanden van *Herennia*. Ik zag deze vogels nl. meer dan eens tegen boomstammen opfladderen, klaarblijkelijk zoekend naar voedsel.

Bijzonder mooi vertoonen ook nog verschillende andere „stamspinnen” dezelfde „aanpassing”, zoo b.v. de *Hersilia*'s (met hun curieus lange, staartachtige spinwratten!) en verschillende springspinnen (*Attidae*). Trouwens ook uit tal van andere diergroepen kennen we immers zulke „stamna-booters”: kevers, vlinders, rupsen (o.a. *Suana*!), sprinkhanen (*Satrophyllia*, sommige bidsprinkhanen!), verschillende houtluizen (*Copeognatha*), vele zangcaden, de vliegende draakjes, enz.

Soekaboemi.

M. BARTELS, Jr.

Over den hoofdtooi onzer kidangs. — Dat onze kidangs wel degelijk in staat zijn betere geweitjes te produceeren dan die welke men, — gewoonlijk ongemonteerd en helaas bijna altijd ongedateerd — in vele woningen aan den wand ziet hangen, mogen bijgaande fig. 1 en 2 bewijzen.

Het betreft hier drie geweitjes in het bezit van den heer J. G. WESTRA te Malang; de beide beste exemplaren zijn afkomstig uit de houtvesterij Deling (Japara); het eveneens zeer zware bastgewei uit de houtvesterij Kebophardjo.

Om de groote breedte, (men is geneigd hier van fasciatie te spreken), der stangen goed tot uiting te doen komen, werd met behulp van een elastiekje een *rijksdaalder* op de stangen geplaatst.

Van het zwaarste geweitje (fig. 1 rechts), mogen hieronder eenige maten volgen:

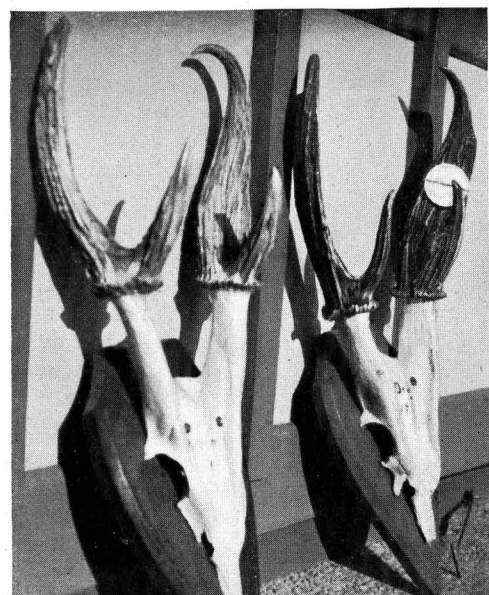

Fig. 1. Hoofdtooi van 2 kidangs
[foto v.d. schr.]

	Links	Rechts
Lengte van de stang (van bovenkant rozenstok):	210 mm	210 mm
Lengte der zijtakken (gemeten uit de gaffel)	80 „	80 „
Omtrek van de roos:	148 „	140 „
Grootste breedte v.d. stangen:		
a passermaat:	50 „	42 „
b langs de concave zijde:	64 „	48 „

Het gewicht van het droge geweitje + schedelfractie bedraagt **560 gram**.

Fig. 3 vertoont tenslotte een z.g. *pruikengeweitje*, een abnormaliteit, welke bij reebokken vrij vaak, bij kidangs echter, althans naar schrijvers' ervaring, slechts zelden voorkomt.

Gelijk bekend verondersteld mag worden, zijn pruikengeweiën het (uitsluitend?) gevolg eener verwonding der genitaliën. Waarom er zulk een groot verschil in frequentie in de mate van voorkomen van dit soort afwijkingen tusschen reebokken en kidang-bokken bestaat, is niet bekend. Men zou kunnen opmerken, dat het veelvuldiger gebruik van prikkel (stekel-) draad in Europa,

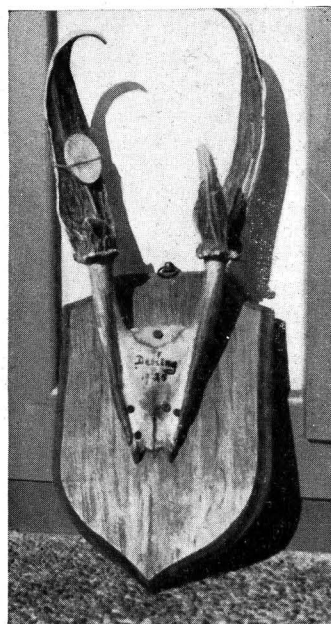

Fig. 2. Nog een fraai exemplaar.
[foto v. d. schr.]

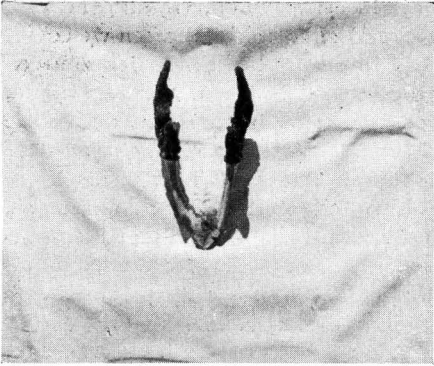

Fig. 3. Een pruikgewei.

foto Jkvr. Tulleken, Beimi/.

meer verwondingen zal veroorzaken, doch hier staat tegenover, dat onze Indische terreinen toch ook vele voorwerpen bevatten (bamboe, doorngewassen, afgevalen takken, e. d.), welke die verwondingen kunnen veroorzaken. Trouwens, ook bij onze Indische herten zijn pruikgeweien zeer veel zeldzamer dan bij hunne Europeesche soortgenooten.

Tenslotte bestaat nog de mogelijkheid, dat pruiken-geweien hier te lande toch nog meer voorkomen dan wij denken, doordat zeer veel materiaal verloren gaat, tengevolge van de groote nonchalance waarmede de gemiddelde Indische jager met zijn jachtropheeën omspringt. De invloed van deze factor zal mogelijk duidelijker kunnen worden, indien de lezers van *De Tropische Natuur* ook op dit gebied materiaal bij elkaar brengen, door van de hier bedoelde abnormaliteiten mededeeling in dit tijdschrift te doen.

Malang, Mei 1939.

F. J. APPELMAN.

BOEKBESPREKING

A. J. Herwig. — Herwig's Praktische Tuin-Encyclopaedie. — VAN LOGHUM SLATERUS, Uitgevers Maatschappij N. V., Arnhem. — Compleet in 12 afl. à f. 0.85, met een band à f. 1., compleet gebonden à f. 12.50; omvattend 800 blz elk van 2 kolommen, met tal van ongekleurde en een aantal gekleurde afbeeldingen.

De kleinere encyclopaediën schieten tegenwoordig op als paddenstoelen uit den grond, waarbij men zich afvragen kan, of dit wel noodig is. Dit geldt echter niet voor de encyclopaedie, welke hier wordt aangekondigd, daar zoo'n standaardwerk tot nu toe in Nederland ontbrak. Het bespreekt de meest voorkomende tuin- en kamerplanten en hun behandeling, de levensverrichtingen, iets van de morphologie en de anatomie, de plantaardige en dierlijke ziekten en plagen en hun bestrijding, de grondsoorten, de grondbewerking, de bemestingsmiddelen, de bemestingsleer verschillende gereedschappen enz., in het kort alles, wat den zelftuinier interesseert op het gebied van het kweken van bloemen, vruchten en groenten. Vandaar, dat van een *practische* encyclopaedie mag worden gesproken, welke mede door de wetenschappelijke betrouwbaarheid van den inhoud zoowel den liefhebber als den vakman van veel nut zal zijn. Daarenboven zullen de vlot en aangenaam geschreven tekst, die met een goed leesbare letter werd gezet, en de talrijke goede foto's en schetsjes, die helder en duidelijk herkenbaar de planten weergeven, er toe medewerken, dat deze encyclopaedie, welke geheel op kunstdrukpapier werd uitgevoerd, door velen gaarne zal worden geraadpleegd. Dit geldt, al is dit werk voor Nederland geschreven, ook voor Ned. Indië, want de liefhebber zal er tal van planten in aantreffen, die ook hier door velen worden gekweekt: hun aantal is te groot om er ook maar een deel van op te noemen.

Reeds zijn 9 afleveringen verschenen, zoodat de encyclopaedie binnen een paar maanden compleet zal zijn.

VAN SLOOTEN.

AANGEBODEN

Jaarverslag Topographische Dienst N. I. 13 (1917) f 2.—; 15 (1919) f 2.50. (2 dl.); 19 (1923) f 1.50; 20 (1924) f 1.50; 21 (1925) f 1.50.

DOCTERS VAN LEEUWEN, The zoocidiae of the Netherlands Indies. 600 pp. 1926. f 5.—

F. VAN EEDEN, Onkruid. f 1.—

Ch. DARWIN, Über die Entstehung der Arten durch natürliche Zuchtwahl f 1.50.

De Tropische Natuur jg. 27 (1938), 25 (1936), 23 (1934), 22 (1933), 21 (1932), 20 (1931), 19 (1930), 18 (1929), 17 (1928), 13 (1924), 10 (1921), alle à f 3.— per deel (losse afl.), Jubileum uitgave 1936 f 1.— *Natuurkundig Tijdschr. Ned. Indië* dl. 82 (1922) f 1.50.

KOORDERS, Opmerkingen over een Buitenzorgsche kritiek 1914, f 0.75.

Tectona dl. 16 (1923), f 2.—

Vracht voor kooper. Adres: Dr C. VAN STEENIS, Herbarium, Buitenzorg.